

**Ioan
Groșan**

Însinguratul de pe Calea Victoriei

De câțiva ani încoace am început să constat cu tristețe un fenomen absolut îngrijorător: volume bune și foarte bune, publicate îndeosebi în provincie, cum apar, așa și dispar, nebăgate în seamă de (aproape) nimeni. E ca și cum însuși scriitorul, după ce a răsfoit câteva din exemplarele sale de semnal, ar arunca tot tirajul într-un canal. Cauzele acestui fenomen sunt multiple: catastrofa difuzare a cărții (cu excepțiile de rigoare: "Polirom", "Humanitas", "Paralela 45", "RAO"), prețurile prohibitive, absența cvasi totală a criticii de întâmpinare (fapt făcând parte din ceea ce Nicolae Breban numea "dezertarea criticii"), lipsa din chioșcuri a revistelor literare de prestigiu (eu, de pildă, am noroc că primesc acasă "Argeș" și "Vatra", că altfel, să dau cu tunul, nu le-aș găsi niciunde în București), dezinteresul autorităților pentru cultură, concurența posturilor aculturale de televiziune etc. etc. Așa se face că o carte bună riscă să nu aibă nici un destin când autorul ei e silit s-o împartă doar unui cerc restrâns de prieteni. Dacă n-ar exista târgurile de carte, literatura ar deveni o îndeletnicire de autiști.

Toate aceste sumare și triste considerații mi-au revenit în minte citind volumul de versuri "Dincolo de Calea Victoriei", semnat de George Bogdan și apărut la "Tracus Arte", una din puținele edituri care mai publică literatură română *vie*. Când lecturează o carte de poezie, prima tentație a criticului este, cred, să observe și să stabilească de unde vine, de unde se trage autorul, cu cine are filiații, corespondențe, înrudiri. Ei bine, în cazul lui George Bogdan o asemenea operațiune riscă să rămână fără obiect, fiindcă, parcurgându-i poemele, prima impresie e că nu seamănă cu nimeni, cel puțin din lirica românească de azi. (O senzație similară am mai avut-o în cazul debutului lui Cristian Popescu. Vorba lui Adrian Păunescu, pe care am auzit-o spusă lui Laurențiu Ulici, când l-a ascultat pe autorul "Familiei Popescu", la un festival de poezie din Desești, Maramureș: "Băi Ulici, ăsta de unde vine?! ăsta nu-i de la noi!").

Și totuși, ce se poate spune despre "Dincolo de Calea Victoriei"? E o poezie aluvionară, cu poeme-avalanșă (că tot e la modă fenomenul natural...) care, în rostogolirea lor impetuoasă, antrenează imagini memorabile, sarcasme politice, atitudini de revoltat, însingurări orgolioase. Structurată precum un jurnal de o zi, pe ore, scris de un "fugar disprețuit", un "renegat", un "pribeag", cartea lui George Bogdan e un seismograf liric al stărilor sufletești prin care trece, ca un *paria*, poetul. Tocmai din asumarea acestei posturi se nasc poeme tulburătoare, precum cel numit "Ora 11,00", cu final de trei versuri greu de uitat: "Ființele se pierd în căutări/ în timp ce pe fața lor pășește stingheră/ o privighetoare cu trup de funingine albă". Mi-l imaginez pe George Bogdan asemenea unui halterofil la stilul aruncat, ridicând greutatea considerabilă a unui poem până la piept, apoi, printr-o flexiune a brațelor și genunchilor, aruncând poemul deasupra capului, în lumină. În lumina poeziei, desigur, căci altfel viziunea, cel puțin socială, a autorului e mai degrabă întunecată, lucru perfect intuit de Vlad Ciobanu, graficianul cărții, cu ilustrațiile sale pe compoziție gri-negru.

Greu încadrabil (nu ca performanță valorică, în afara oricărei discuții), George Bogdan își continuă drumul său de rebel însingurat, așteptând încă ecourile critice pe care le merită.

Arta fugii, 24 h din 24

Ca în *Ulise* al lui James Joyce, călătoria din acest jurnal special, scris de George Bogdan, durează o zi, debutând la ora 11.00 a unei zile și încheindu-se după ora 10.53 a zilei următoare, dar, dacă ținem cont de precizarea "1988, Iași - 2014, București", în spatele ei stă o călătorie mult mai lungă, derulată pe parcursul a douăzeci și șase de ani - călătoria creatorului și a creației sale de la prima la ultima filă a acestei cărți. Mai explicit, avem de-a face cu o "construcție literară pe eșafod schițată în anul 1998 la Iași și rescrisă în 2014 în Capitală despre motivul fugarului, renegatul anonim mâniat pe societatea cu formă și esență diformă".

Așadar, marea miză a cărții ar reprezenta-o conturarea unui portret, poate chiar a unui autoportret al celui care refuză să se lase inseriat, al exclusului, al refuzatului, al ignoratului, al insului care vede lumea cu ochii larg deschiși și nu-i cade pradă, al adevăratului om nou, care nu tronează în centrul societății, ci, dimpotrivă, se strecoară pâlpaitor pe la marginile ei. Formulările sunt memorabile și, din reproducerea câtorva, ne vom da seama de urgența, actualitatea și forța mesajelor: "Jurnalul de o zi al calvarului de a fi om putea începe"; "Jurnalul omului nemulțumit de sine și de societate primul tablou,/ imaculatul refuză să meargă pe drumul trasat de atotștiutorul/ dumnezeu social și tăcut"; "Vreau să analizez fără părtinire poziția fiecărui om în societate,/ rolul puterii în transformarea camarazilor în insecte, fugari/ dar și cinismul atitudinii urmăritului,/ tipologia profilului său de inadapat și perfecționist"; "Uneori cel ce neagă societatea,/ cel ce se neagă străpunge izolarea,/ îl observ discret cum se manifestă în raport cu puternicii zilei,/ mereu însă în planul doi, om second hand"; "În orașul cu străzi înguste, controlabile,/ omul rămas lucid recicla realitatea"; "Mi-e teamă de realitate,/ de starea de pradă,/ de vânat fără apărare,/ de omul-transplant".

Acestui personaj plin de uriașe virtualități și capabil de nenumărate metamorfoze i se opun și contrapun "omul ipocrit", "actorii zilei", "politicianul w", "vânătorul de recompense" consumismul, "gazul criogenic specific societății fetide", "realitatea-conservă",

"deșertul uman" și alte instanțe, de la cele mai de jos, până la cele supramundane.

E multă revoltă fățișă în poeziile din acest jurnal și exprimarea ei produce, prin naturalitatea cu care este formulată, emoție autentică și ecou empatic. Impresionantă este și mulțimea ipostazelor sub care se înfățișează eroul acestui "jurnal": El este renegatul, ostracizat, fugarul din societatea de consum și din societatea-conservă, prigonitul, omul second hand, oprimatul, evadatul, pribeagul, omul din mlaștină, proscrisul, disprețuitul, cetățeanul nimeni, "visătorul cu ochi diformi și tatuaje pe plâns", iar în numele lui poetul rostește invocații de felul celor două care urmează: "oprește-te trecut și intră justițiar în industria prezentului pățimaș aproape neuman,/ oprește-te viitor să urc mai repede în caleașca ta de aur și platină". La **Ora 10,53**, ultima înscrisă în jurnal, poetul ne oferă portretul sintetic al personajului pe care l-a însoțit și în care, fără îndoială, a și locuit vreme de o zi lungă cât un sfert de veac: "Fugarul există și l-am văzut ca entitate concretă,/ are o frumusețe stranie de visător nemulțumit,/ fugarul e o greutate de plumb,/ un hipopotam diform și puternic,/ fugarul nu-și ascunde aversiunea față de limitele societății/ și strigă în universul permis, vreau altceva,/ fugarul poate fi lupta principiului cu prostituția rațiunii,/ un iris aflat sub halebarda puterii,/ insul cu părul zburlit, soios, livid, insectă,/ fugarul miop e sufletul meu vagabond care pleacă din trup repetat/ acuzându-l de fărdelegea renunțării, e nelegiuitul ipotetic,/ fugarul există și i-am studiat fuga lui de responsabilitate,/ fugarul în lumea modernă de azi și de mâine/ e o sumă de tristeți fixată de trupul său cu pixeli și cuie,/ fugi,/ punct și de la capăt, stop./ În refugiul său ultima dată văzut,/ fugarul părea la orizont/ o cumpănă/ pe o câmpie de ciulini"...

Rebelului erou al acestei cărți i se alătură un alt rebel, sculptorul Vlad Ciobanu, "luptător predestinat", în postura de coautor al ilustrațiilor.

Dincolo de Calea Victoriei (dincolo de calea "aurită") s-ar putea să scoată din pasivitate și izolare o sumedenie de fugari și reneogați de felul celor care se strecoară pe ulițele de la margine, în deplin anonim.

...marea miză a cărții ar reprezenta-o conturarea unui portret, poate chiar a unui autoportret al celui care refuză să se lase inseriat, al exclusului, al refuzatului, al ignoratului, al insului care vede lumea cu ochii larg deschiși și nu-i cade pradă, al adevăratului om nou, care nu tronează în centrul societății, ci, dimpotrivă, se strecoară pâlpaitor pe la marginile ei.
I.E.P

Petruț Pârvescu

niculae toporu' și prunii

după paști
încă mai ardeau candelile în cimitir
(la biserica din vale)
lumina lor noapte de noapte printre livezi
urca în sat teamă

niculae
dăduse plugul grapa pământul și boii
de livada de pruni nici să nu audă

ciudat
toată noaptea bătuseră căinii
devalle în coastă la grui
ca lupii la stână
tovararășii intraseră-n livadă cu topoarele

toacă pe toacă
sub cerul stele și luna plină
o rugăciune neterminată
a zeci de biserici pădurea în ecouri

prelungi

până la ziuă treaba era gata
nuci cireși gutui și pruni
la grămadă
culcați la pământ cu floarea pe umăr

niculae a sărit cu furca
dar un topor cu coada lungă
(din greșeală)
l-a pâlțit cu putere

așa l-a găsit marița
și cei opt copii dimineța
fără suflare cu fața în jos și toporu'
înmugurit
adânc înfipt în spate
ca o lumânare aprinsă undeva
deasupra florilor de prun !

Din vol., în pregătire, "Păcala Făgețelului"

Mircea Bârsilă

Mircea Bârsilă

Se cuvine făcută precizarea că fireasca ipostază postmodernistă a lui Gabriel Chifu nu implică și derapajul spre întocmiri facile, pe cât de incitante, pe atât de efemere (în felul grăbitelor flori de primăvară).

studii

Gabriel Chifu se numără printre poeții care au trăit bucuria unei spectaculoase intrări în agora literară. Primele sale volume de poezii, *Sălaş în inimă* (1976) și *Realul eruptiv* (1979) au impresionat, la vremea lor, prin prospețimea transfigurării realului într-un discurs lipsit de zorzoane literaturizante și, respectiv, de inutile complicații textualiste, un discurs în care erau valorificate pe cont propriu și cu o impetuoasă siguranță ofertele speciale ale modernei poezii directe. Un sincer tumult sufletesc, colorat atât cât trebuie de scrierile unui candid narcisism adolescentin, susținea elanul vital și autentică relație emoțională cu lumea. Ambele cărți au impus repede un autor pentru care poezia era justificată de mesajul grav și nou pe care îl promova, orientat spre participarea panteistă la lume, spre bucuria dilatării eului poetic și a expansiunilor care ignorau legile lumii obiective și hotarele dintre regnurile sale.

Următoarele volume – *O interpretare a Purgatoriului* (1982), *Lamura* (1983) *Omul nețărmarit* (1987), *La marginea lui Dumnezeu* (1998) și chiar și *Bastonul de orb* (2003) – se circumscriu celei de a doua etape a poeziei lui Gabriel Chifu. În aceste cărți, în care discursul poetic își păstrează mărcile particularizante, a avut loc o schimbare tematică spre poezia metafizică și chiar spre problematica mistică. Noua sa poezie era presărată cu felurite aluzii esoterice și simboluri livrești (punctul, centrul, marginea, sufletul, trupul ca „sema”, sfera, cercul, șarpele ouroboros, plinul, golul etc) pe care le-a valorificat în regimul elegiilor cu o întunecată substanță barocă sau în cel al poeziei imnice cu un subtext biblic.

Inițiala ipostază de „cuceritor” era proiectată, în cea de a doua etapă, pe fundalul contrariului său, prin asumarea unor stări interrogative și prin felurite și surprinzătoare situații oximoronice în propria existență. Saltul de la poezia vizuală și senzitivă la poezia vizionară s-a concretizat în texte pe tema refuzării *datum*-ului monadic al existenței într-un trup efemer, a metamorfozelor cu valențe contestatate, a multiplicării eului, a umilinței ontologice și fragilității ființei, a spaimei de iminentul sfârșit sau a creștinei speranțe în salvarea sufletului. De la un volum la altul, contrastele se accentuează, iar dialectica viziunilor contribuie din plin la dramatizarea stărilor baroce trăite de personajul liric în orizontul disputei dintre „irealul adevărat” și constrângerile realului obiectiv aflat mai departe „în erupție.”

Cea de a treia etapă își are rădăcinile în multe dintre poeziile conținute de volumele anterioare. *Întâmplări din ținutul misterios* (2011) și ineditile din antologia *Ploaia trivalentă* (Editura Brumar, 2015) – al cărei titlu este preluat de la poezia aflată la pagina 16 („Ploaia trivalentă”) – contribuie la consolidarea unei alte dimensiuni a discursului poetic al lui Gabriel Chifu.

Logica prezentei antologii este determinată de două criterii: cel valoric (un criteriu obligatoriu) și cel menit a aduce în prim-plan modernitatea poeziei lui Gabriel Chifu în expresia și expresivitatea ei marcate de spiritul poeziei „curente”. Efectele constrângerilor celui de-al doilea criteriu s-au răsfrânt asupra multor poezii care, deși au calitatea de vârfuri ale operei sale poetice, au rămas pe dinafară, întrucât nu se pliază pe ideea structurantă a antologiei.

Ploaia trivalentă

Respectivul criteriu, unul de factură *formală*, orientează selecția spre acele texte realizate într-un limbaj colocvial, a căror suprafață coincide, fie și în aparență, cu adâncimea sa, și care ilustrează, în consecință, asumarea, într-un portativ personal, a unor modalități discursive de tip postmodern: „adeseori mă întâlnesc cu moartea mea/așa cum te întâlnești pe o stradă necunoscută/cu o persoană/care îți cere un foc./nu fumez, îi zici, dar ea nu te crede,/îți face cu ochiul și zâmbește complice,/ las că știu eu” – *pe coridoarele nesfârșite ale insomniei*). Sau: „întins pe canapea – trupul tău liber./ești cea mai frumoasă ești/mierea pe care o mănâncă îngerii când ajung în iad./mă aplec. îți sărut sânul stâng sânul drept./mă apropii de obrazul tău.te privesc./văd în ochii tăi o apă întunecată și rece/pe care plutește o luntre tăcută./pe puntea ei stă moartea – o femeie cernită/între două vârste foarte obosită/(...)/taci tu cea mai frumoasă nu mai spune nimic taci!/taci tu cea mai frumoasă nu mai spune nimic taci!/cu primul cuvânt pe care-l vei rosti moartea va veni./femeia cernită se va afla/în primul cuvânt pe care-l vei rosti./va sparge pojghița despărțitoare transparentă subțire/și va intra în lume/femeia cernită între două vârste foarte obosită./se va așeza între mine și tine, ne va măsura./în sfârșit va zâmbi” (*întins pe canapea – trupul tău liber*).

Una dintre poeziile selectate, o poezie excepțională, este dedicată, sub semnul metatextualității cu o tentă ironică, înseși „făpturii argintii” a poeziei postmoderniste: „dimineața mă întâlnesc pe stradă cu ironica/și cuceritoarea/și blând-postmodernă făptură argintie,/arată ca vai de mama ei, neprecizat și multiplu:/în loc de față are două ceasuri cu pendulă,/limbile lor se mișcă amețitor alandala./vestește ceva suflând într-o goarnă,/bătând într-o trambiță, însă inaudibil./are foarte mulți ochi, foarte multe inimi./nenumărate brațe, picioare cu aripi./are fride, are stele, are turnuri și scări./e făcută din sticlă, din aluminiu, din fulgere, din litere,/din valuri, din miros de leandru./e transparentă, e de pământ și e/lichidă deodată. arde./incepe lângă mine și capătul său e la marginea/orașului sau hăt în cer, în cărți ori în peșteri.îmi zice/(nu știu cum vorbește, gură n-are):/vino și tu în lumea mea pe cale de-a fi./în lumea mea veselă, ludică, primitoare./mă ia. mă pune la butonieră ca pe-o floare./sunt încântat de noua mea poziție socială./mă lipesc de făptura argintie /ca un timbru de scrisoarea ce călătorește departe./supus absolut al ei./mă lipesc, mă sudez, mă țes de pielea/acestei prea târzii,/și defecte,/și comice zeități” (*dimineața mă întâlnesc pe stradă cu ironica*)

Se cuvine făcută precizarea că fireasca ipostază postmodernistă a lui Gabriel Chifu nu implică și derapajul spre întocmiri facile, pe cât de incitante, pe atât de efemere (în felul grăbitelor flori de primăvară). El înțelege la modul superior racordarea la „noutate” și, cum pe întregul parcurs al experienței sale poetice, este preocupat de un principiu esențial, remarcat de Dan Cristea în prefața antologiei, acela de a scrie poezii care trebuie să reziste în timp, dincolo de fluctuațiile trecătoare ale concepțiilor despre scriitura lirică: „Să recunoaștem, acestea și atâtea altele sunt versuri puternice, tulburătoare, deschizându-le cititorilor drumul spre marea poezie care rezistă timpului” (Dan Cristea, „Un poet excepțional”, p. 9).

Cuprinzând poeziile din cele trei etape, însuși conținutul acestei antologii – întocmite cu o fină subordonare la scopul urmărit – este trivalent. Un loc aparte în poezia primei etape îl are „Dropia”. Din cea de a doua etapă au fost reținute, potrivit grilei de selecție, poeziile semnificative sub aspectul dramaticelor și distinctelor obsesii existențiale: **raportul cu transcendența** („dacă într-o bună zi/cel-fără-de-nceput/se naște în creierul tău, ce te faci?/ce te faci când bradul/este mai înalt decât încăperea,/ când peștele este mai mare decât râul?/cum îl găzduiești în căscioara/sărăcăcioasă a minții tale/pe oaspetele acela nemărginit?/ atunci, în nemăsurata întunecime/a vieții tale,/răsare el luminând ca un bec de o mie de wați” – *oaspetele nemărginit*), **multiplă metafizică** a existenței („suntem mai mulți în acest trup./toți răspundem la același nume, toți ne înfățișăm/sub același chip,/dar suntem diferiți./ eu, cel care scriu acest poem, sunt doar unul dintre ei./n-aș putea spune că-i cunosc pe ceilalți și că/ne înțelegem frățeste./ne împulzim toți aici, pe petecul de pământ al/acestui trup,/facem orice ca să cucerim spațiu vital,/să cucerim scena, microfonul/și, dintre noi, nu știu, nu știu/cine va izbândi./n-avem reguli, n-avem respect./ține fiecare să răzbată la suprafață și atât,/să i se audă vocea, cu orice preț./cât mai tare, tunător./ nu știu, nu știu cum se va termina istoria asta/încurcată,/cearta asta dintre noi./nu știu nici cât am să-i mai suport pe toți acești/colocatori imposibili/și nici cât au să mă îngăduie ei./ar vrea să mă calce-n picioare, simt./aș vrea să-i arunc peste bord, recunosc./iar cearta încet-încet se schimbă-n măcel./un măcel care nu se încheie niciodată./un măcel care nu cruță pe nimeni,/ în care nu piere nimeni/și-n care nimeni nu iese învingător” – *suntem mai mulți în acest trup*), **revolta pseudo-respectuoasă împotriva finitudinii vieții** („în orașul meu nimeni n-a înviat niciodată./nu știm toți decât să murim./în infinitul n-a intrat în viețile noastre, precum vântul într-o casă cu geamurile deschise./nimeni n-a fost în stare să îmbrace/ca pe o cămașă/cerul cu stele./zeul n-a curs, aur topit,/prin cuvintele noastre./miciuni pitice, bani transpirați,/ulcere, disperări, coșmaruri./haite de câini sălbăticiți/noaptea pe străzi întunecate și sparte./munți tociți, la nivelul caldarâmului./inimi cu pânze de păianjen, inimi – șlepurii/încremenite pe dune de nisip./biserici plecate din propriile lor ziduri./aici nimeni n-a înviat niciodată./nimeni nu s-a lăsat răstignit pe cruce./oraș sigilat de moarte” – *în orașul meu nimeni n-a înviat niciodată*), **orgoliul** textualizat ca hybris și care amintește de eșecul lui Dionis din nuvela lui Eminescu („mă apropii pășind pe un pod de nisip/și surprinzător podul nu se destramă sub pașii mei./deasupra capului am o propoziție însuflețită./la auzul ei/iarba înverzește /fără să țină cont de viscolul de afară./la auzul ei/câțiva bătrâni care trec pe stradă/brusc se întorc în copilărie cu trupurile lor./la auzul ei/durerea ni se desprinde din inimă ușor/ ca un pui de pasăre care se ridică din cuib prima oară/bătând timorat din aripi./la auzul ei/soarele nu mai pleacă din cer nici noaptea,/luminează întruna, ni se mută și-n creier./la auzul ei/o altă femeie stearpă naște un prunc fără moarte./mă apropii de podul de nisip care nu se năruie,/port

(continuare în p. 19)

O societate de măgari

Spectacolul
prozei scurte

Din *Cartea lui Iov*, aflăm chiar de la Dumnezeu cum l-a creat pe măgar ca pe una din *minunile făpturii*: „Cine a lăsat slobod asinul sălbatic și l-a dezlegat de la iesle?/I-am dat pustiul să-l locuiască și pământul sărat i l-am hărăzit ocol;/El își bate joc de zarva orașelor; el nu aude strigătele nici unui stăpân;/El străbate munții, locul său de pășune, și umblă după orișice verdeață”. Ei bine, acesta este măgarul lui Dumnezeu.

Cu totul altfel de măgar este cel din volumul de povestiri al lui Nicolae Țăranu – *Judecată măgărească* (Tracus Arte, 2014). Povestirile toate au ca personaj principal pe Puiu, un măgar care se află în relații destul de ciudate cu stăpânul său naratorul, în sensul că ba îi e slugă, ba stăpân, ba îl adulează, ba îl terorizează, dar îi e mereu fin, într-o relație oscilantă care stă la baza umorului cărții. Deși urmează tot linia parabolei și a alegoriei, Puiu nu este *măgarul de aur* din primul roman al literaturii universale, deși ideea cărții pare că de acolo a pornit, după cum vom vedea mai jos. El este un măgar filfizon la port și balcanic la caracter, beneficiind de un portret memorabil: „poartă ciubote din piele maronie, lustruite cu seu de batal, din acelea de care încălță doar belferii, nădragii din mătase galbenă, răsfrânți peste carâmbi, cămașă roșie cu mâneci largi, ilic din piele neagră, cu buzunărașe și ceaprazuri, ceasornic cu lanțșor de aur, șapcă din pătrățele de stofă, de culori felurite, cam mare pentru capul său, și trage dintr-un țigaret chihlimburiu, bătut cu rubine și cu muștiuc din aur, lung cât o pomană țigănească, risipind fumul dulceag, cu tactică, în rotocoale; îmbrăcăminte este nou nouă, iar la gât are un lanț de aur atât de gros, încât poți să priponești cu el și un bou andaluz”. Trebuie să recunoaștem că Nicolae Țăranu irosește atâta talent și imaginație în portretizarea lui Puiu câte irosea Eugen Barbu creionând un personaj din Veneția începutului de secol XIX în *Săptămâna nebunilor*. Și cu ce se ocupă măgarul (de) Puiu? Păi, el hoinărește cât e

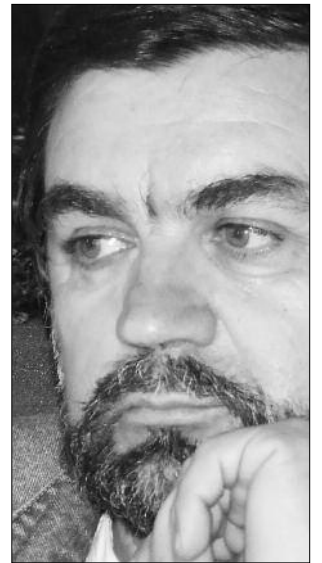
ziua de lungă, petrece cu cafea, băutură și lăutari, se dă-n spectacol, face politică exact ca la noi, cu demagogie și trădări de partid, dar și cu oarece corupție („Stau în Târgu Mare și tai frunză la câini; aici este ca-n țara lui Cremene, dau tun după tun și-mi iese de-o cafea și de-un tutun”), iar în timpul liber face jurnalistică, scriind articole fulger în revista partidului, articole de tabloid, cum ar veni, dacă au titluri așa deocheate: „Un cal cântă la scripcă și un greier la armonică”; „Un rege s-a înverit c-un președinte”, „O găinușă a ciupit de cocoșel un puradel”, „O rămă a tras un păr”, „Opoziția nu mai iese din poziție”, „Un elefant se scobește în urechi”, „O broască cu păr a fâtat un vițel chel”.... Dar, mai ales, Puiu se tot însoară. O povestire de Teodor Mazilu începe cam așa: „Fata asta când începe să se mărite nu se mai termină”. Cam așa e cu măgarul Puiu, una-două el se însoară: cu o furnică, apoi cu o vulpe, apoi cu o cămilă dintr-un harem dobrogean, cu Luna – în mintea lui răvășită de priapism, cu o sirena pe fundul mării (dar „sirena era bărbat”) și, în sfârșit, cu una din neamul lui cel măgăresc. Pe toate însă le înșeală, umplând lumea de bastarzi de toate rasele animalicești. La un moment dat, întâlnește un mag care-l poate metamorfoza în om, dar măgarul tot măgar!, refuză îndărătnic: „Am avut mintea cu mine! Ea nu m-a lăsat, isteța! Da, puteam să-i cer să mă prefacă-n om, dar nu am vrut și n-am vrut fiindcă sunt deștept așa cum ai spus și mata. Ce-ai fi vrut, bre, nașule, să pățesc ca ăla... ăla, bre, cum îl cheamă? ăla.. nașule, ăla... Lucius al lui Apuleius, așa voiai?” Chestia poate fi interpretată ca o îndărătnicie a „măgarilor” din jurul nostru care refuză să devină ceea ce ar trebui, oameni onești, deci normali.

Aventurile măgarului Puiu se încheie la Divan unde merge să divorțeze de Puiuca, măgărița lui, pentru că aceasta ar fi proastă, vezi bine!, dar cu care are o odraslă (Puiuțu) care se droghează, bea și petrece în cluburi din pădure. Pentru înșirarea „marilor judecători ai măgarilor, măgari de soi”, imaginația naratorului n-are limite:

„Căpriorul cu cheia de gât care minte ca la început; Nelu Răzbelu; între aceștia doi se află o femeie gonflabilă cu o balanță în mâini; Moș Belea ori Târâie Curea; Tăuroiu cu butoiu; Gât Pistruiat; Sugiuc Mentolat; Șarpele cu ochelari are case, n-are bani; Omul cu prescurea; oho! oho-hoo! iată și-o Ciorbă cu moț; Mitră învărtită; strecurați șerpește dintre măracini și ciulini, doi Balauri Ciorbagii; Radu Beleştecalu, zis Belitoru' de Hazna; Lup Turbat dintr-o pădure scăpat; Verzișor Chiotoare cu avere mare; junele prim al Tomisului și al Callatisului – Taxidar Besemintetrosnită; Jumară Opărită; Tron rămas de pe vremea lui Decebal; câțiva Tila-Tila, frați nouă dragi, din ținutul cu iepe sirepe; Haiduc de Mureș și de Baltă, n-are mumă, n-are tată, are mintea-n piroane și ară cu avioane; Viteazul cu Cioc dinainte de potop; Mugurel de Dracilă eminența catifelată și alții; mă rog, ar mai fi, dar toți zic și zic neîncetat că vor să-i scoată pe măgari din ...rahat!” Așadar, repet, e vorba de o alegorie ludică mai încifrată pe alocuri, mai translucidă alteori, un spectacol parodic total al societății noastre de azi.

Nu știam nimic de scriitorul Nicolae Țăranu. Mi-a atras atenția despre el eminescologul Nicolae Georgescu și am aflat că autorul *Judecății măgărești* a publicat mai multe cărți de poezie și de proză de la o anumită ținută valorică în sus.

Deși, aparent genul acesta de proză e revolut, epuizat de somități în domeniu, de la Dimitrie Cantemir, Anton Pann, până la Grigore Alexandrescu..., *Judecata măgărească* a lui Nicolae Țăranu e nu doar o carte insolită și unică în economia multicolorei literaturi române actuale, dar și una (post)modernă, savuroasă, plină de umor și ironie, o panoramă cuprinzătoare a unei societăți de măgari, mai curând de „măgari” filfizoni și balcanici, adică de ceea ce se numește astăzi colocvial și generic pițipoance și cocalari.

Un Robinson al iubirilor trecute

Parcursul scriitorului Viorel Teodorescu este de la filologia dinainte de 1989, la ziaristica de după, apoi – odată cu degradarea presei actuale – la nuvelistică. *Vremelnicii* (Editura CONTRAFORT, Craiova, 2013) reprezintă cel de-al treilea volum de proză scurtă al autorului. Subintitulată *4 povești de dragoste*, cartea este una omogenă exemplar, nu doar tematic, dar și ca tehnică narativă, și stilistic.

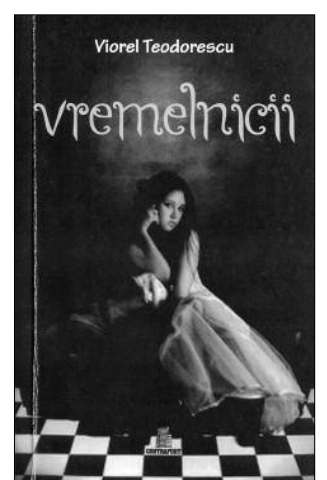
Poveștile de dragoste sunt nostalgice, rememorări târzii în singurătată, de un Robinson al iubirilor trecute, la vârsta a treia, nu atât (re)trăite, cât mai ales autoanalizate de el, personaj-narator, autoanalizate cu ironie și autoironie, în limbaj vioi și colocvial, cu multă oralitate oltenească, ceea ce face proza pe ansamblu pitorească și savuroasă. Iar când naratorul povestește despre altcineva decât despre el și iubita lui, precizează de la început legăturile sale cu personajul respectiv, făcându-i un portret în câteva linii: „O...nu prea ciudată trestie gânditoare, acest colonel Nicu Țuia, ar putea fi prins ușor în tiparele unei narațiuni, pentru că...stă, nu e argint viu, nu e morișcă, se mișcă printre...neputințe, nu e deloc mlădiu, mlădios, e molău și păcătos și neisprăvit; știu...destule, îi sunt recunoscător pentru că mi-a permis să-l cunosc și nu s-a ferit de...nemurire, era chiar încântat că voi scrie cândva ceva despre el, o ființă tulburată, zicea, tulburată din ...somnia mătăsiu lui, tulburată, nu tulburătoare...”

Ziceam că nostalgicele narațiuni sunt concepute la senectute, aceasta fiind văzută în linii mari nu altfel decât în termenii lui Nikos Kazantzakis („Moartea nu e mai nimic. Pff! și candela s-a stins. Dar bătrânețea e o rușine!”), doar că Viorel Teodorescu își amendează singur eventualele litani cu o autoironie zglobie: „...Da, Claudița lu' tata, bătrânețea nu e bună de nimic. Și n-are în ea, cum își permit să creadă unii, nici o frumusețe. Poate, doar, unele zile mai...așa și așa! E boccie rău de tot, e amară, e scâlâmbă, e înspăimântătoare și

oribilă, e grohăită; câte hidoșenii și câte schimonoseli, câte jechoșenii – pe care nu mai știi cum să le ascunzi de ochii lumii – zilnic, pe metru pătrat. Ești ca într-o noapte fără stele, o noapte de catran, urmărit printre morminte cu joarda de o fantomă, într-un păraginit cimitir rural; o să vedeți voi toți cei care nu mă credeți acum, când vă va veni rândul, atunci îmi veți da dreptate...post-mortem”.

Iubirile din cele patru *...vremelnicii* sunt jucăușe, dar neîmplinite, unele dintre ele de-a dreptul imposibile sau doar imaginare. Cartea se încheie, de pildă, cu propoziția: „Locuiesc într-o iluzie”. Multe pagini amintesc de proza lui Anton Holban, altele de Garabet Ibrăileanu cel din *Adela*, prin autoanaliza „la cald”: „...Să stai treaz nopțile, o parte din ele, cea mai mare, și să-ți epuizezi prin violente, în acele ore, toate imaginile delectabile, posibile și imposibile, și, pe urmă să faci exact același lucru și ziua-n amiaza mare, mi se pare condamnat. Condamnat, da, dar și...anormal, o infirmitate (sărisem oare de pe fix?). Singura făptură pe care o vedeam aievea și la care mă gândeam încontinuu era ea, Claudia. O împingeam ușor, în momentele în care eram convins că mi-a mai rămas în mine o feliuță subțire de rațiune, de logică...realistă, o împingeam cu degetele mele fine ceva mai încolo, o ispită după care nu mai trebuia să mai întorc capul, în întunecimi...”

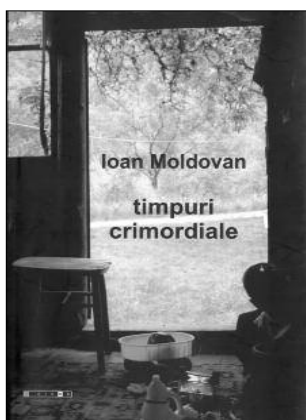
Scriitura deconspiră formația filologică a lui Viorel Teodorescu. Textul e limpede și cursiv (o dovedesc inclusiv fragmentele reproduse mai sus), e colorat stilistic cu măsură, tot cu măsură fiind aluziile la mari prozatori moderni, îndeosebi americani, narațiunile fiind rotunjite cu abilitate de scriitor cu experiență. Aș zice, în concluzie, că Viorel Teodorescu scrie deopotrivă în linia celor mai buni prozatori șaizeciști, dar și în cea optzeciștilor de formație filologică, fiind totuși individualizat, purtând fără îndoială o mar(s)că proprie.

Adrian Alui Gheorghe

La Ioan Moldovan se înregistrează în poem “o încărcătură de derizoriu”, în funcție de ceea ce memoria emană sau adună. În același timp omul este punctul de conjunctură între pustiul din afară și pustiul dinlăuntru, o viață omul nu face altceva decât să se opună cu disperare ca acele două deșerturi să se unească.

Ioan Moldovan și textul de o claritate aspră

Volumul “timpuri crimordiale” (Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2014) al lui Ioan Moldovan e reprezentativ pentru estetica și etica (și gestică) poetică a întregului său parcurs de pînă acum. Poet care refuză spectacolul “cu public” pentru o însingurare (ascetică?) pe pagina albă, unde truda nu este ferită de peripeții, Ioan Moldovan trăiește într-un timp continuu în care singura discontinuitate pe care și-o permite (și o acceptă, ca pe o fatalitate!) e lupta cu elementele care nu se lasă supuse în procesul creației, unul asemănător oficerii unui ritual: “Pentru a scrie am vîrîț vîrful peniței în cafeaua/ din ceașcă, dar degeaba./ Am presat de câteva ori tubulețul rezervor,/ degeaba./ În fine, l-am schimbat cu unul nou. E vorba de/ stilou. Acum începe să scrie (cine?)/ E ziua de Paști/ Apoi iar porcușori în urma scuturării stiloului/ blestemat ce nu vrea să scrie continuu/ Îmi închipui în trecere cum un biograf va lua la/ rînd caietele și va descifra anevoios/ Unele pasaje și cum din osteneala lui va ieși/ adevărata mea glorie/ Apoi adorm, mă trezesc la nouă, mă întrepun iar/ să spăl stiloul/ Pentru a-l face să pornească/ Acum iată scrie palid, după spălare/ Nici acesta nu-i stiloul visat/ Acum stiloul scrie bine-bine. Acesta să fie/ secretul? Să-l spăl, adică? Sau/ Să scriu aproape tot timpul?” (ca despre convalescență). E o atmosferă domestică, de sărbătoare (de Paști?), metamorfoza om-text funcționează perfect, amintirea se lasă visată, aglutinată ca și cum memoria își picură timpul pe pagină în încercarea de a da coerență existenței individuale care se tîrăște în urma istoriei. Oricum, vitalitatea agonică a reamintirii, presimțită/ resimțită în multe secvențe ale acestei dense cărți, este o constantă a introvertirii poetice, a unui imaginar care se insinuează pînă acolo unde se rostuieste timpul însuși: “Fratele meu se insinuează în fiul meu/ Eu sunt o copie bizară a mamei/ Oriunde pot cădea în vis, el deține toate vîrstele/ Noastre/ Mă perpelesc în melancolie, o țară intimidată de/ Moarte/ Și nebunia neamului meu de-a tot face gesturi/ Prin care n-o să mai fiu niciodată liber/ Tot mai țicnit, vezi bine, ca porumbeii din/ balconul vecin/ Ca un alergător prin Tibet purtând deasupra/ capului o flamură și/ Rugându-se-ntr-una: Nu mai veni și tu, tristețe./ Să te adaugi dezamăgirilor” (oriunde pot cădea); sau: “Nimic n-avem de făcut. Suntem doi domnișori pe/ care s-au uscat/ Și-s scame creierii tatălui./ Ne punem pe visat și/ nu vedem că/ Vara acum se pregătește din timp: să ne/ împrumutăm/ Să facem cereri/ Să ne rămână și nouă ceva cât de cât. Ce bine-ar fi/ să fie acum aici/ Un filosof ca lumea să ne explice/ Ce care-va-să-zică un bici de melancolie/ Stîrnind muzicuțele dionisiace/ Și mai târziu/ Să ne întorcem acasă înghețați și cu toți dinții la/ locul lor/ Cu mama rîzînd la vederea noastră și nimic să nu/ ne spună/ Ci doar să ne cuprindă și să ne vîre la loc în/ găoace” (frate-meu și cu mine).

“Întorcerea în găoace” e o (re-) trăire fără rest a (re-) amintirii. Dacă “teoria relativității” ar putea fi pusă în practică în toate consecințele sale, atunci am avea de a face cu lucruri total ilogice pentru rațiunea umană. Astfel, dacă s-ar putea depăși viteza luminii, printr-o oarecare revoluție a tehnicii, atunci ființa s-ar putea deplasa... în trecut. Lewis Carroll imaginează acest lucru în celebra “Alice în țara minunilor” în care personajul se mișcă în timp în sens invers.

Astfel Alice simțea durerea înțepăturii cu acul înainte de a se fi înțepat, iar prăjitura era mai întii mîncată și după aceea adusă, împărțită copiilor și apoi tăiată. Dar lucrurile sînt și mai vechi la nivelul acestor ipoteze, literatura stă mărturie. Platon, în “Omul politic”, ia în discuție supărarea lui Zeus pe pămînteni, care i-au încălcat voința. Astfel acesta hotărăște să “lipsească omenirea de ocrotirea lui” și să “intervertească” mersul circular al stelelor. De atunci în univers există, zice Platon, două cicluri alternante: primul, dominat de zeul care îi imprimă o rotație directă, iar al doilea, caracterizat prin lipsa protecției divine și mișcarea circulară inversă. Consecințele acestei retrageri de la cîrmuirea lumii a lui Zeus sînt spectaculoase: “Toate animalele, oricare le era vîrsta, își opreau cursul vieții și toate ființele muritoare încetau să mai ofere ochilor spectacolul îmbătrînirii treptate și, apoi, reîncepînd să se schimbe dar în sens invers, puteau fi văzute întinerind și devenind tot mai moi. La cei bătrîni, părul albit începea să se înnegrească, obrajii celor cărora le căzuse barba redevin netezi și fiecare este readus în floarea primăverii sale; cît despre imberbi, corpul lor devenind tot mai firav și mai mic din zi în zi și din noapte în noapte ei ajung din nou la starea de copil nou-născut, atît ca suflet cît și ca trup; iar apoi, consumîndu-se de tot sfîrșesc prin a dispărea complet” (Omul politic, 270, e). Imaginea, poetică în esență, este, să recunoaștem, plină de miez. Această pedepsire a păcatului este semnificativă. În folclorul nostru, în “Tinerete fără bătrînețe și viață fără de moarte” de exemplu, păcatul este pedepsit în același mod, trupul lui Făt-Frumos “descrescu” sub presiunea acelei călătorii inverse, dinspre “vîrsta de aur” sau dinspre statutul de locuitor al “insulei fericirilor”, spre lumea păcătoasă a unui prezent decăzut: “O palmă îi dete Moartea și el se și prefăcu în țărînă”. Întinerirea are loc, la Platon, prin intrarea într-un ciclu care îți dă posibilitatea să o iei mereu de la capăt, de la particulele elementare. Întorcerea sensului devenirii, de la bătrînețe spre maturitate și de aici spre tinerețe și copilărie, are drept consecință nașterea directă din pămînt a oamenilor: “Căci din țărînă te-ai întrupat și în pămînt vei merge...” (Apostoli, II, 4-5). La Ioan Moldovan, un acribios al sensurilor și al subsecvențelor, poet care își delimitează cu multă rigoare spațiul în care se mișcă dar și sensul, poezia este un orizont în care se îngheșuie deopotrivă lucrurile și ideile, materia și umbra acesteia. Călătoria dinspre “totul” spre “nimic” se face cu mult curaj, dar și cu multă inconștiență: “Nerăbdător și nervos, prea nervos, aștept să vină/ ora plăților/ Și să mă liniștesc. După care, să mă neliniștesc la/ loc/ Văzînd noua toamnă, noua iarnă pe cerul/ fulgerînd peste bloc./ Pe cer fulgere negre și brune, pete doar brune/ printre care/ Uite și țara noastră./ În partea cealaltă, la alte etaje, senin, soare, rai și/ pîne cu sare/ Și acum trebuie să plecăm de aici și unde? Unde/ Mioarele/ Pe alte picioare de plai sunt de tot ilizibile, un/ fușera. Și cu ce/ Atelaje. Tu înainte,/ Urmez eu, apoi tu și celălalt bărbat. Eu îl/ urmăresc pe înaintaș și pe mine/ Mă urmează urmașul chemat. Dar când îți vād/ chipul nu mai ești/ Tu. Sau ești? Sau erai? Sau poate că nu.” (ticuri letale).

Sfîntul Augustin, în “Confesiuni”, decorează “camera memoriei” cu simbolurile timpilor aboliți conștient că nu există o

expresie matematică a întoarcerilor, a ezitărilor, a revenirilor pe orbita introspecției ființiale: “Mare este această putere a memoriei, prea mare, Dumnezeu meu, sanctuar uriaș și infinit! Cine a ajuns la străfundul ei? Și aceasta este o forță a sufletului meu și ține de natura mea și nici eu însumi nu pot cuprinde ceea ce sînt...(...). Și se duc oamenii să admire munții înalți și uriașele valuri ale mării și curgerile cele largi ale fluviilor și înconjururile oceanului și mersul stelelor, și se părăsesc pe ei înșiși și nu se miră că, în timp ce ziceam acestea toate, nu le vedeam cu ochii și totuși nu le-aș fi putut spune dacă nu aș fi văzut înlăuntru, în memoria mea, în spații atît de uriașe, ca și cînd le-aș fi văzut în afara mea, munții și valurile și fluviile și stelele pe care le-am văzut și oceanul pe care l-am crezut.” La Ioan Moldovan se înregistrează în poem “o încărcătură de derizoriu”, în funcție de ceea ce memoria emană sau adună. În același timp omul este punctul de conjunctură între pustiul din afară și pustiul dinlăuntru, o viață omul nu face altceva decît să se opună cu disperare ca acele două deșerturi să se unească. În momentul în care unul din deșerturi pătrunde în perimetrul celuilalt, căderea din (în) lume e definitivă: “ce fel de străin sunt eu, ești tu în acest oraș dizolvat? O singură ușă se zbate și niciun vînt n-o bate. Tu tot mai rîzi în singurătate. Tu singură vei merge la împărat. Obosiți suntem cu toții. O țigară de-o aprinzi, câte oare în oglinzi sunt uitate să fumege? Ai spălat tot carul cu scutece. Tu, când miroși, a ce miroși? Toate se-ntâmplă-ntr-o doară? Iată un patinoar de demult, ce mai aștept? Mai bine să mă dau. Mă dau visînd o lumină pe coridor și dintr-odată mi se face dor din pricina surplusului de ger. Vai cum nu ți-am luat și eu niciodată vreun colier. Ești vie, faci struguri, atunci – ca și acum – de ce suntem singuri? Propoziții. Revin la tine, mă voi feri să ajung iar sub mărul sub care se topește ghețarul. E bine să dăm cu zarul? Ce bale dulci pe pulpe dulci ieșind din încăpere. Ce harnic e semnul gri. Hai, că și mâine e o zi. Întorc foaia, se luminează odaia. Jos în planetariu se-aud fluierăturile polițiștilor comunitari. Pe noi ne-a ferit Dumnezeu de suferință și alergătură. Mai dau eu o tură, mă mai lovești tu peste gură și ziua crește vînată și doldora de oțetari” (Dragă). E de amintit aici, în sensul ontologiei declinului cu care se ocupă în general poezia, de teribila constatare a lui Tolstoi, din jurnal, la senectute, după ce își scrisese demult cărțile mari, că e fatalmente posibil ca universul lucrurilor netrăite să invadeze spațiul lucrurilor trăite, ca neantul celor netrăite să ducă în “inexistent” orice orizont al vieții: “Ștergeam praful prin cameră și, făcîndu-i înconjurul, m-am apropiat de divan, fără să-mi pot aminti dacă l-am șters de praf sau nu. Întrucît e vorba de niște mișcări uzuale și inconștiente, simțeam că-mi va fi imposibil să-mi amintesc. Așadar, dacă l-am șters de praf și am uitat, adică am acționat inconștient, este ca și cum nici nu ar fi fost ...” (Lev Tolstoi, Jurnal, 28 februarie, 1897).

Poate că altădată abstractismul ar fi fost mult mai tentant pentru Ioan Moldovan, probele sînt în volumele mai vechi (“Celălalt pește”, să zicem), de data aceasta poetul caută materia palpabilă a realității (sau irealității), chiar cu riscul asumat de a cădea într-un sentimentalism excesiv (căci ce ar fi poezia fără excesivitate?), dar care repersonalizează, practic, poezia: “S-au oprit clopotele la catedrală, e iarnă ca pe

Zidul Surpat de Robert Frost (1874-1963)

traducere de PROCOPIE CLONȚEA

Ceva există ce nu iubește-un zid,
Ceva ce umflă țărâna înghețată
Și-mpinge bolovani-n soare și-i surupă
Și face-n zid un gol de-ncap doi să-l treacă.
Mai sunt apoi și vânătorii ;
Mereu trec pe urma lor,
Pe unde nici piatră peste piatră n-a rămas,
Dar ei iepurele l-au zgornit din vizuină
Să-și multumească ogarii-ntărâtați. Nimeni,
Chiar nimeni n-a văzut, n-a auzit cum se
naște-un gol,
Dar primăvara, când vezi ce-i cu zidul, dai
sigur peste el.
I-am spus vecinului de peste deal.
Și iată-ne-ntr-o zi călcând pe linie
Să punem zidul pe unde-a fost.
Mergând așa, zidul îl ținem între noi ,
Fiecare cu bolovani căzuți în partea sa.
Unii-s turtiți, alții parcă-s ghiulele,
De vrăji ar fi să faci din loc să nu se miște.
"Stai locului, măcar până plecăm!"
Și degetele ni le căznim, tot luându-i așa în
mână.
O, e doar un joc în aer liber, diferit;
Fiecare cu terenul său. Dar e mai mult decât
atât,
Acolo unde zidul nu mai e trebuincios;
El are doar pini iar eu doar o livadă.
Nicum n-or trece merii mei vreodată
Conuri să mănânce de sub pinii săi, îi zic.
El doar atât îmi spune "Gardu' bun face
vecinu' bun."
Primăvara îmi dă imbold și mă întreb
De n-aș putea să-i scot asta din cap :
"Și de ce-ar face vecinu' bun? Asta nu-i
Atunci când de vaci e vorba? Noi vaci n-
avem."
Înainte de-a-nalța un zid aș întreba să știu
Ce-nlăuntru și ce-nafară să zidesc
Și pe cine aș putea să supăr oare.
Ceva există ce nu iubește-un zid,
Ceva ce vrea mereu să-l surpe. 'Elfii-or fi,' îi
pot eu zice,
Dar nu par să fie elfii și tare-aș vrea
Ca el să zică asta. Iată-l cum vine, strângând
În fiecare mână câte-un bolovan,
Salbateg din epoca de piatră.
Prin întunec îmi pare că se mișcă,
Nu doar cel din umbră sau din codru-adânc.
Ține morțiș la-nvățătura ce tatăl său i-a dat-o
Și-i mândru tare să-i urmeze zisa
Și iar îmi spune, "Gardu' bun face vecinu'
bun."

**Umorul (căci e
prezent și
umorul, în
forme
decantate,
subtile!) e din
categoria
mucalit –
descriptivă,
relativa
stabilitate a
existenței
individului
este dislocată
din liniștea ei
de accidente
lingvistice
care nu lasă
nici măcar
sintaxa
poetică să se
coaguleze în
formule
prestabilite...**

A.A.G.

CRONICI

vremuri. Ajungem seara în stațiune, îi lăsăm pe ceilalți să se așeze, nici nu i-am prea băgat în seamă. Pornesc de unul singur să văd împrejurimile. Consum în trecere o scurtă poveste amoroasă cu adolescenta. Acum i-am uitat chipul, statura, i-am uitat făptura. Mai țin minte doar dorința de-a ne da de-a dura prin jocurile ei senzuale. Și faptul că i-am spus răspicat: Ușurel, fetițo, ușurel! oprind finalul dorit de ea. Apoi e seară din nou, e noapte din nou și încă rătăcesc căutând locul de unde-am plecat. Și așa am ajuns într-un mare oraș – o fi Viena, mai știi? – oricum, eram doar în periferii și uite văd în depărtare dincolo de o râpă luminile nocturne. Suntem mulți, foarte mulți, urcăm aiurea dintr-un autobuz în alt autobuz, tăcuți și nu mai ajungem și simt o disperare de ce-o să le spunem celorlalți și mai ales, ție, dragă, cum de-am lipsit atât” (scurtă proză).

Realitatea e prezentă în forma cea mai crudă, sînt îngroșate contrastele, sînt puse în mișcare automatismele grotescului pînă ce avem secvențe din comedia (continuă a) cotidianului: "Nu vom muri toți într-o zi dar într-o zi toți vom/ Muri/ E unul dintre bancurile de netoți/ Pe care din când în când le recit./ O, Tomaso Albinoni, iar s-a ivit o după-amiază a/ unui cer mai gri/ Decât e blana pe coioți./ Pe când moartea (pardon!) își vede de treabă, ea/ fiind o ființă de treabă/ Având cordon negru sau centură de aceeași/ culoare (?)/ Muzicală. Gingașă. Nesimțitoare. Fără mânie și/ ură./ Nici nu întreabă, nici nu răspunde sub înșelătorul/ tuturor soare./ Ce frumusețe, câtă groază, ce langoare!" (joi de aprilie); sau re-developăm spectacolul de la televizor, sunet, imagine plus straturile impurificate ale subliminalului: "E-un zgomot de sfârșit de leat și de mileniu/ Politica și întinsele ei proprietăți/ Economia lipsită de orice tandrețe/ Socialul și nesfârșitele lui vocalize/ Ba chiar și războiul/ Fac atmosferă de lucru la noi și aiurea/ Între aceste arme să fi tăcut muzele? Da de unde!/ Se scrie în draci și în îngeri/ Ziua se scrie. Noaptea se scrie, dimineața se scrie iar/ Măcar poezia se umflă tot dând din gură/ Văd poeți câtă frunză și câtă iarbă/ Unii pleacă, alții stau, alții vin, toți se află în/ Treabă/ Lirele zdrăngăne în chip și în fel/ Uite și reclama scăderii prețului la Ariel" (editorial).

Ioan Moldovan mînuiește aluzia cu nonșalanță, face să coexiste cotidianul umil cu măreția gîndului, chemînd în textul său, simbolic, o umanitate în stare să devină furnizor perpetuu de complicități textuale: "Uite-uite-i cum deschid capacul pubelei ca și cum/ ar pregăti pentru concert/ Un straniu pian plin de gunoai/ Or, eu n-am treabă, hrănesc porumbei/ Într-o bună zi mă vor primi între ei pe pervaz și/ de-acolo prin aer/ Într-un zbor firesc și definitive/ Voi părăsi și această singură odaie/ Eliberat ca lumea de lenea de-a fi treaz/ Voi cădea direct în duminică – o zi așezată, o zi cu/ penajul oliv/ Unde frate poți fi doar cu nefăcutele/ Deocamdată doar nervii îmi ies din trup cu/ gheare roșii și mov/ Mă învățesc pe loc sătul de grăunțe domestic/ Și greu de aerul criptografic al Tabelului/ Marmeladov" (cloșarzii de după-amiază).

O serie de enunțuri apodictice ține cititorul în suspans, în așteptarea unei dezvăluiri care să schimbe lumea, ori a unei lovituri de teatru, deși, finalmente, nu se întîmplă nimic decît poezia, care se

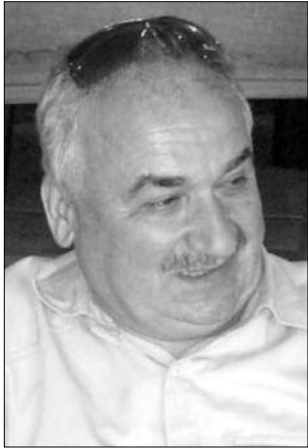
topește în derizoriul care e, de fapt, drojdia colcăitoare, plină de promisiuni a vieții. Trăirile omului sunt (după T. S. Eliot din eseul celebru "Poeții metafizici"), în genere, haotice, neregulate, fragmentare. În schimb, poetul comprimă, „amalgamează tot timpul experiențe disparate”, acestea ajungînd mereu să alcătuiască, în spiritul său, „întreguri noi”: "tot felul de formalități pînă să intru în casă întâmplător azi s-au adunat toate femeile Tribului în Baie era mama lor și eternele ciuperce vreun corb vreco coțofană ce mai contează prea multa cerneală doar ne întinează idealurile p'ormă mereu femeia drumului greu apoi femeia cimpoi la un moment dat femeia care s-ar fi dat în fine femeia cu botinele cele mai fine dar cu gleznelor cele mai groase se termina totul Deparazitorii își făceau treaba că au mai fost altele degeaba eu abuzez acum doar de semnul exclamării e de-abia o seară mai înaintată și numai femeia interioară se-ntoarce iarăși și iarăși spre altădată uite acum am un e cât poate el fi de miraculos e cel sub care mîlul face minuni ajutându-ne oarecum să ne vedem de drum un drum înnoptat cu deasupra o lună și noi ne visăm destrăbălați nu neapărat împreună când mă întorc să văd e prăpăd speranțele asta e un cuvânt cât un tractor nu ne mai caută se rezolvă hai în camion plin cu măceșe astea sunt fructe meschine cu un fel de părere de rău părul vărului meu miroase a lînced va muri cum fratele lui va muri într-o cisternă ai ușă ușă cum te zbați în canaturi abia mai sunt câteva paturi în care ne-am zbuțuit o să ni le amintim vreodată ești tu acolo și ești așa cum te știu mai sunt eu viu pentru tine cine știe cine" (locu(i)tor).

Umorul (căci e prezent și umorul, în forme decantate, subtile!) e din categoria mucalit – descriptivă, relativa stabilitate a existenței individului este dislocată din liniștea ei de accidente lingvistice care nu lasă nici măcar sintaxa poetică să se coaguleze în formule prestabilite: "Ce mai am eu să-mi demonstrez nu mai/ interesează pe nimeni. E o/ Chestiune de alcov. Doar că la ușă/ Așteaptă cei care s-au săturat de mine/ Vor să se asigure că Avantajele Insomniei sunt/ definitiv încheiate/ Că n-o să mai particip la jocurile de cuvinte, că/ N-o să mai rîd la mese lungite pînă spre/ dimineață, că/ N-o să mai vorbesc decât da-da ori nu- nu/ Ce este da, ce este nu în propria-mi viață, le strig/ Iar ei toți: Închide! Închide! E frig și ochiul tău/ ne-ngheață." (lumina abia caldă de septembrie).

Poezia lui Ioan Moldovan nu are de a face, nici în această carte dar nici în decursul parcursului său liric, de la debut încoace, cu teoria și experimentul formal, textul are o claritate aspră, o claritate impură: "Dacă pun limba pe stil, nu mai rămâne argint pe ape/ Dacă văd semnele, nu aud ploaia/ Dacă văd porumbelul-tată printre pantofi vechi,/ nu găsesc prizele stricate/ Dacă ruginesc cuiele-n ușă, orfanii mei se feresc/ de realitate/ Spăl recipiente/ Fără rușine deschid sacoșele roșii/ Dar aurul, aurul nu l-am găsit" (duminică de iulie).

Volumul "Timpuri crimordiale", care cultivă o (post-) modernitate calmă, înțeleaptă, ardelenească, e unul de referință pentru această perioadă a poeziei române, în care promisiunile sînt mult prea multe față de cărțile care să conteze cu adevărat.

Piatra Neamț, 6 aprilie 2015

Altfel despre generația '80

CENACLURI ȘI ANTOLOGII

S-a scris și s-a vorbit mult despre generația '80, la vremea ei și după aceea. Ceea ce mi se pare atipic față de alte generații anterioare, de la noi și din unele țări, este faptul că ea nu s-a lansat nici prin texte programatice răsunătoare, nici nu a avut măcar o revistă numai a ei, așa cum s-au petrecut lucrurile cu atâtea generații, școli, direcții și curente. Poate doar gazeta de perete *Noii* (1971-1973) să fi ținut locul unei reviste... Așa au stat oare treburile doar pentru faptul că generația s-a afirmat și a fost confirmată în condițiile regimului comunist, timp în care revistele nu apăreau decât „cu voie de la stăpânire”? Sau pentru că această generație nu a avut un lider unic, un fel de „papă” autoritar, așa cum a fost, ne amintim cu toții, André Breton pentru suprarealiști?

Totuși, generația '80 a avut parte de altele. A avut niște mentori spirituali, niște personalități tutelare, care i-au girat pe tineri, în persoanele lui Ovid S. Crohmălniceanu și Nicolae Manolescu. Generația '80 a avut șansa, mai mult decât altele, să se manifeste organizat, în grup, împărțind idei comune și clarificându-se prin lecturi și discuții libere în *cenacluri*. Noua „Junime”, care funcționa din zorii anilor '70 și „Ceanclul de luni”, înființat în 1977, sunt cele mai cunoscute, însă nu trebuie uitate nici Cenaclul „Universitas” condus de Mircea Martin, nici Cenaclul de critică literară, înființat și îndrumat de Eugen Simion. În aceste cenacluri s-a format și s-a afirmat conștiința de grup. Cenaclurile erau, la urma urmei, și niște forme de solidarizare, de cunoaștere reciprocă, niște retorte ale emulației. Este așadar explicabil de ce, ca o consecință normală, au apărut repede *antologiile*, care au avut rolul de *argument-massue* și au înlocuit, în felul lor, manifestele literare. Din antologii nu lipseau prefetele, care explicau, mai mult ori mai puțin, intențiile programatice, poeticele grupurilor, asigurau, prin însăși natura și factura lor, „defilarea” noilor protagoniști. Întâia antologie de generație, de cenaclu pur și simplu, a fost cea a prozatorilor, *Desant '83*, publicată în anul menționat în titlu și care aducea în instanță publică pleiada de tineri prozatori „neojunimiști” de sub aripa lui Ovid S. Crohmălniceanu. Membrii „Cenaclului de luni” s-au grupat și ei, dar în efective mai restrânse, și au apărut în volume colective, primul intitulându-se simplu *Cinci* și ieșind de sub tipar chiar cu un an mai devreme, în 1982, la Editura „Litera”; îi reunea pe Romulus Bucur, Bogdan Ghiu, Ion Bogdan Lefter, Mariana Marin și Alexandru Mușina. Unii dintre ei – Ion Bogdan Lefter, Alexandru Mușina – frecventau și cenaclul „Junimea”. În același an și la aceeași editură de samisdat apare alt volum poetic de grup, *Aer cu diamante*, care îi aduna laolaltă pe patru dintre corifeii poeziei optzeciste – Mircea Cărtărescu, Traian T. Coșovei, Florin Iaru, Ion Stratan. Dintre ei Traian T. Coșovei debutase deja în 1979 cu volumul *Ninsoarea electrică*, iar Mircea Cărtărescu îi succedase cu *Faruri, vitrine, fotografii*, în 1980. Ion Stratan debutase și el, în 1981, cu volumul de versuri *Ieșirea din apă*. Și antologia *Desant '83* cuprindea mai mulți prozatori deja debutați: Mircea Nedelciu și Constantin Stan în 1978-1979, Sorin Preda în 1981, Gheorghe Crăciun în 1982, George Cușnarencu la numai o lună după apariția antologiei, cu o carte intitulată *Tratat de apărare permanentă*. Editura „Cartea Românească” publica cu generozitate și curaj, în condiții de rigori ideologice și îngheț totalitar, toate aceste volume ale tinerilor nonconformiști.

Scrisul la mai multe mâini, altă formă de experiment în grup, și-a probat de asemenea eficiența, cea mai cunoscută realizare fiind romanul *Femeia în roșu* (Mircea Nedelciu, Mircea Mihăieș, Adriana Babeți, Editura „Cartea Românească”, 1990), dar nu numai proza a polarizat în acest mod energiile, ci și critica și istoria literară (*Experimentul literar românesc postbelic*, eseuri și antologie de Gheorghe Crăciun, Ion Bogdan Lefter și Monica Spiridon, Editura „Paralela 45”, 1998). Ca și antologiile, astfel de volume ilustrează panoramarea fenomenului '80 îndeosebi în proză și în poezie. *Generația '80 în proza scurtă*, asupra careia ne-am oprit deja (Gheorghe Crăciun, Violeta Marineasa, Editura „Paralela 45”, 1998),

Antologia poeziei generației '80 (Alexandru Mușina, Editura „Vlasie”, Pitești, 1993) și *Antologie de poezie modernă. Poeți moderni despre poezie* (Alexandru Mușina, Romulus Bucur, Editura „Leka Brâncuși”, 1997) sunt citabile și astăzi. Ca repertoriul să fie complet mai trebuia o antologie de teorie și critică literară și ea nu a întârziat să apară, prin eforturile aceluiași laborios Gheorghe Crăciun: *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice* (Editura „Paralela 45”, 1994, ediția a II-a 1999). Se vede treaba că după 1989 rolul Editurii „Cartea Românească” a fost însoțit de Editura „Paralela 45” (condusă de un cunoscut poet optzecist: Călin Vlasie), care a publicat, între altele, un serial de volume în colecția „Antologii '80”, coordonată de cine altul decât Gheorghe Crăciun.

Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice este, probabil, cea mai cuprinzătoare sub aspectul conținutului și al numelor antologate (aproximativ 50 de autori, dintre care destui „cu repetiție”), fiind, cu siguranță, cea mai sistematică. Rostul ei, în opinia, antologatorului, era acela de a continua dezbaterile, întrerupte în 1989, despre generația optzecistă. Perseverentul Gheorghe Crăciun constată însă, la momentul 1994, altă stare de lucruri:

„Trebuie să recunosc că m-am înșelat. După 1990 nimeni n-a mai simțit nevoia să reia și să încheie această discuție estetică, pentru că totul a alunecat spre politică, inclusiv spre politica literară.” (*Op. cit.*, *Argument la a doua ediție*, p. 5).

Privind din noua perspectivă postdecembristă Gheorghe Crăciun nu se înșela: interesul pentru literatură, inclusiv (sau, poate, în primul rând) cea a optzeciștilor, scăzuse până la dispariție, drept pentru care proiectul noii antologii (ca și al celei de proză scurtă ce va urma) avea darul de a agita, atât cât se putea în noile condiții, apele deja mocirloase ale confuziei generale de valori și ale indiferenței față de lectură, scriitori și cărți. Antologia mai avea darul de a sistematiza și de a teauriza (mai bine spus: de a reuni în același volum), opiniile cele mai juste, mai valabile critic, ideile teoretice cele mai aproape de adevăr despre autori, despre textele lor, despre poetici, despre harta literară a generației. Cu alte cuvinte ea oferea o panoramă și implicit o imagine de sinteză. Antologia venea și în întâmpinarea unor controverse și contestări ale generației '80 cărora li se dădea curs în ultimul deceniu al mileniului trecut, dar era și o primă încercare de revalorizare a contribuțiilor ei și, de ce nu?, un îndreptar împotriva ignorărilor voite. E ușor de constatat că generația '80 era acum mai anevoie de definit, în condițiile unei libertăți neașteptate de creație, ea, cea care se afirmase prin combativitate îndreptată împotriva clișeelelor și a poncifelor literare și ideologice. Pierduse mult din combativitate și, fenomen endemic, aproape că ieșise din actualitate. Nu în ultimul rând antologia avea și o implicație polemică și de restatutare a locului și specificului în perspectivă istorică apropiată dar și în contextul noii dezordini generale. Antologatorul se simte perfect îndreptățit să lămurească lucrurile:

„Nimeni nu dorește clasicizarea, suirea pe soclu a generației '80, care e o generație «încă vie». Dar nici contextul nostru literar nu strălucește astăzi prin atenție și bunăvoință în raport cu această largă grupare de scriitori. De precizat, totuși, că dacă toată lumea știa că generația '80 e o generație incomodă, care a avut în perioada comunistă fronda ei specifică, ea nu putea să devină peste noapte comodă, trecând la perfectarea unor pacturi și înțelegeri de care tocmai literatura noastră actuală, scaldată într-o enormă derută și confuzie artistică, nu are nevoie. Generația '80 n-a trădat pe nimeni, câtă vreme ea a răms în mare ea însăși, cu plusurile sau minusurile ei. Însă mai mult decât atât, și în ciuda realizărilor și a nerealizărilor ei individuale, ea este o generație care a vrut ceva de la literatura română. Și asta nu e puțin lucru.” (*Idem*, p. 6).

Chiar așa: ce a vrut generația '80 de la literatura română? Multe răspunsuri pot fi căutate chiar în antologia *Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice*. Consacrată ca o literatură a inteligenței mai degrabă decât a

sensibilității, apropiindu-se mai mult de cultură decât de natura poeziei și a literaturii în genere, creația optzeciștilor a fost tentată permanent de experiment. Au fost repuse în discuție modelele literare, ceea ce i-a conferit un caracter polemic deloc negliabil, mai mult sau mai puțin direct, așa cum observa Mircea Scarlat într-un răspuns la o anchetă a *Caietelor critice* din 1983:

„Suntem contemporanii unei tentative de primenire a expresiei poetice, ceea ce face necesară discuția despre modelele literare ale actualilor reformatori.[...].

Având un caracter polemic pronunțat, promoția '80 este în mai mare măsură atrasă de ceea ce se poate nega decât de ceea ce se admiră. [...] Obligându-i să riposteze, ele [modelele, n.n.] i-au ajutat pe acești autori plini de umor și de rafinament să se individualizeze artistic față de predecesorii imediați, care se raportaseră la marea poezie interbelică.” (*Competiția continuă*, p. 80). Deși Mircea Scarlat se referă aici la poezia optzecistă, remarcile pot fi extinse și la proză. Prozatorii generației, socotind epuizată oferta din reviste sau venind prin producția editorială de atunci, au pornit în căutarea autenticității și a firescului, refuzând vechile convenții literare și acceptând o nouă artificialitate numită, cu semnificații specifice, text. Prin aceasta ei căutau să aducă proza la capacitatea de exprimare a adevărilor existențiale așa cum erau percepute de tinerii scriitori. În fond, noua literatură era antimodernistă.

La sfârșitul deceniului nouă, criticul Ion Bogdan Lefter considera că „era nevoie de o reîmprospătare, de o readucere a literaturii «în mijlocul vieții», de recâștigarea unei noi «autenticități». În linii mari, acesta este sentimentul care a provocat în ultimele decenii trecerea la postmodernism în toate literaturile Europei și ale Americii. [...] Întreg efortul novator al generației «optzeciste românești» a mers în direcția acestei «noi autenticități», a unei «noi sensibilități», deschise spre experiențele vieții cotidiene. Poezia, proza și, în formele lor specifice, chiar și esul și critica literară erau astfel aduse către o manieră a mărturisirii directe, prin care se refuza izolarea în experimentele de limbaj și în «abstracționismul» ultimelor faze ale modernismului.” (*Op. cit.*, *Introducere în noua poetică a prozei*, p. 224). În același articol, Ion Bogdan Lefter scria despre „programul explicit” și „programul implicit” al prozatorilor optzeciști. Primul includea o serie de idei precum: „captarea vieții în text” (1); „textualizarea” realității” (2); „ingineria textuală” (3); „noua autenticitate” (4); „senzorializarea discursului prozastic sau trecerea prozei la vârsta postmodernă” (5). Mai util pentru abordarea critică, opinează Ion Bogdan Lefter, a fost însă „programul implicit” avansat chiar de cărțile prozatorilor respectivi. „Cea mai evidentă caracteristică” a experimentului prozastic optzecist este „o anume polarizare a planurilor textului” în legătură cu „captarea existenței cotidiene «autentice» printr-un fel de «transcriere» a tot ceea ce ar înregistra un microfon și o cameră de luat vederi”. Se desprinde, de aici, o consecință: „conștientizarea acută a artificialității prozei, a caracterului ei de convenție literară”, exprese prin „asocierea dintre maxima naturală și maxima artificialitate”. (*Op. cit.*, p. 228). O multitudine de limbaje și de mijloace prozastice se întrețeseau astfel în ceea ce optzeciștii au (re)denumit text.

Competiția continuă. Generația '80 în texte teoretice, antologie ce a înregistrat două ediții în timpul vieții autorului ei, rămâne până astăzi un util instrument de lucru, prin profesionalismul cu care a fost alcătuită, printr-un binevenit caracter riguros sistematic, prin completitudinea informației. Din cuprinsul ei, care conține (aproape) exclusiv texte publicate până în 1990, se desprinde însă o evidență: literatura generației '80 a stat în atenția criticii și a publicului până la schimbarea de regim politic. Acel eveniment a condus și la schimbarea sistemelor de referință, ceea ce a determinat apariția unei noi literaturi... noi!

Consacrată ca o literatură a inteligenței mai degrabă decât a sensibilității, apropiindu-se mai mult de cultură decât de natura poeziei și a literaturii în genere, creația optzeciștilor a fost tentată permanent de experiment.

Un discurs metapoetic

Cu o prezentare de excepție, girată de criticii literari Eugen Negrici (expert în evoluția și funcționarea limbajului poetic românesc) și a altui critic notabil, Livius Ciocârlie, cartea profesorului dr. Ion Predescu, intitulată *Cezar Baltag, conceptul și privirea* (Craiova, Scrisul Românesc, 2013), își propune să resuscite interesul cititorului actual de poezie față de creația lui Cezar Baltag, scriitor reprezentativ al generației '60.

Cele două axe interpretative asumate de criticul vâlcean sunt preluate prin analogie din știința limbii (poezia este înainte de toate un limbaj): diacronică și sincronică.

Analiza diacronică surprinde evoluția mesajului poetic și a formelor lui de manifestare controlate cu o anumită rigoare, de cel care avea să fie numit cel mai intelectual dintre reprezentanții generației sale. Cezar Baltag se dovedește specialist în știința poeziei (poetica), lucru dovedit în eseurile sale, ce sunt actuale și pot fi valorificate de cei ce vor să surprindă ideologia poetică de la limbaj la axiologia estetică, definitorii pentru anii '60.

Acest lucru îl face Ion Predescu în primul capitol al cărții sale *Eseistul Cezar Baltag*, în care analizează cu mijloacele criticii moderne (prin uzul și abuzul lor), studiile fundamentale ale poetului: *Paradoxul semnelor*, *Tensiunea metaforei* (I, II, III), *Maioreșcu sau verticalitatea culturii*, *Autenticitate și substanță la Camil Petrescu*, *Ion Barbu între dinamica alternanței și soluția plotiniană*, *Metaforă și destin la Lucian Blaga*, *Nichita Stănescu sau sensul barocului...*, dar și cele despre fundamentele religioase ale folclorului și ale datinilor populare.

Stăpânind atât de bine știința poeziei, se părea că, sub aspect diacronic, Cezar Baltag nu putea avea salturi spectaculoase în evoluția lui poetică. Pentru detectarea unor astfel de salturi, Ion Predescu utilizează toate instrumentele sale critice. În primul rând, într-un spirit aproape cazon, aliniază în câteva rânduri criticii, detectând 15 direcții mai importante: „*Observând diacronia criticii literare românești dinainte de 1987, am conturat o panoramă a acesteia, în funcție de potențialul devenirii stilistice*” (p. 12). Este acesta un avertisment că Ion Predescu nu este un critic, ci pare să fie Criticul, ce controlează aceste orientări, pe care, de altfel, le cunoaște foarte bine. Această detașare îi dă posibilitatea de a nu se înregimenta. Cititorul nu este protejat în niciun fel, deoarece criticul vâlcean, dacă se ia în calcul tipurile de critică (textual-filologică, lingvistică-semiotică, stilistică-exponențial-tematică, socio-culturală, arhetipală etc.) se constată că, într-o proporție mai mare sau mai mică, le aplică ad

oportunitatem pe toate, cunoscute și aprofundate încă din perioada studiilor universitare. Cititorul este bombardat cu concepte din multe registre teoretice, singura șansă ce-i este lăsată fiind aceea că, întâlnindu-se deseori cu ele, în contexte diferite, și le poate familiariza, apropiata. Acest lucru este favorizat și de specificul poetic al creației lui Cezar Baltag. Cititorul de astăzi, la o lectură la distanță, găsește că creația baltagiană, în formula unei originalități indiscutabile impune fiorul unei reflexivități profunde ca pendulare perpetuă între fenomen și esență (L. Blaga); ermetismul misterios barbilian, jocul cuvintelor în dimensiunile ludice, de tip Nichita Stănescu, și chiar în registrul balcanic, anton-panesc din ultima fază de creație a lui Ion Barbu. Aproape despre toți aceștia Cezar Baltag a scris studii fundamentale. Ca să evidențieze acest lucru, Ion Predescu a luat metodic volum cu volum și a aplicat flexibil instrumentele sale critice.

Pe primul loc, ca frecvență, se află tehnica citatului, fie prin convocarea versurilor, în precedența analizelor proprii, fie prin recursul la textul critic prin care specialiștii, au surprins valențele profunde ale poemelor.

Celelalte instrumente derivă din vocația teoretică a criticului. Astfel, în capitolul *Universul poetic*, pentru definirea poeziei și teoria modernității, utilizează argumente din M. Heidegger, G. Vattimo, Hegel, K. Popper, Baudelaire, P. Ricoeur... dar Ion Predescu, dacă nu poate spune tot ce știe, își avertizează în dese rânduri cititorul: „*Studii fundamentale despre poezia modernă au publicat M. Raymond, H. Friedrich, dar și Vl. Streinu, Matei Călinescu, Sorin Alexandrescu, Eugen Simion, Eugen Negrici, Nicolae Manolescu, Gheorghe Crăciun, Alexandru Mușina*” (p. 31).

Sau în alte rânduri: „*Un eseu excelent despre poezia lui Cezar Baltag a publicat și Roxana Sorescu*” (p. 49); „*Substanțial despre mit au mai scris Romulus Vulcănescu și Roland Barthes*” (p. 58); „*Despre Odihnă și țipăt vor mai scrie Hristu Cândroveanu, Adriana Iliescu, Irina Bugaru Grigorovici, Voicu Bugariu, Zaharia Sângeorzan, Ana Maria Tupan, Mirela Roznoveanu, Constantin Pricop, Roxana Sorescu*” (p. 62).

Bombardamentul bibliografic este la ordinea zilei. La început se propune tema: „*Propunem mai întâi câteva accepții ale cuvântului mit*” (p. 56). Sunt convocați apoi, cu explicații și citate Claude Lévi-Strauss, Vl.I. Propp, Mircea Eliade, K. Otto (...) Romulus Vulcănescu, Roland Barthes (p. 56, 58).

În pasiunea sa teoretică, Ion Predescu își execută cititorii cu concepte foarte bine însușite, bine articulate, într-un sistem teoretic modern. Problema nu este gradul de

adecvare a inserțiilor critice, care trimit la teorii bine individualizate, ci aceea că, pentru un cititor obișnuit cărții, aceste concepte spun prea puțin în raport cu familiaritatea cu care le abordează autorul.

Cartea lui Ion Predescu își trimite cititorii să citească. Ea se constituie ca o matrice interpretativă cu perspective multiple, foarte tentante pentru specialiști.

Valoarea ei, pe lângă această intertextualitate cvasi-barocă, aproape ostentativă, stă în felul în care se manifestă propria intuiție critică asupra textelor utilizate și, nu în ultimul rând, în valențele sintetizatoare ale exegezei.

Intuițiile citice sunt profunde, încadrate în tradiția exegetică, dar, provocatoare, de cele mai multe ori, în lansarea unor noi perspective: „*Exaltată, jubilativă, într-un cosmos rotund, până la un punct, lirica lui Cezar Baltag, prin poemul Monada ajunge la conștiința tragică spre care devine, nedescoperind, imposibil de altfel, Divinitatea (...) Mitul, acum, nu mai este o structură secularizantă, iluzia plătește asupra eului asediat, discursul inimii nu mai este și discursul minții*” (p. 54). Dar criticul nu-și uită întotdeauna nici aici prestanța teoretică: „*Romanța fără sfârșit semnifică un scenariu erotic al inserției senzorialului, simplu și evanescent, sentimentul de frumos și sublim presupunând acum o metaforă elementară, dintr-un lirism tranșant, mulțimea amuzamentelor (Im. Kant), creând o atmosferă persuasivă inimitabilă, amintindu-ne, totuși, că nu există o poetică empirică (B. Croce). În alți termeni, o poezie a melancoliei (J. Starobinski), ușor jubilativă fonematic*” (p. 45).

Sub presiunea citatelor reprezentative, de multe ori, criticul emite, la început, formule sintetice despre multe creații, în care încearcă să surprindă, după modelul metaforelor critice, esența mesajului: „*Ciclul final al volumului Timp este structurat muzical, cosmicizând, unde diegeza este hieroglyphă*” (p. 35); „*Cogito-ul summum bonum, conștiință nefericită, cunoașterea substanțială în Noapte*” (p. 112). Alteori se apelează la etichetări externe: „*Marian Popa în Istoria... sa, reține volumul Răsfrângerii între capodoperele poetului, ca și Ion Rotaru, în propria Istorie*” (p. 42).

La sfârșitul lecturii, cititorul rămâne cu o provocare, aceea de a încerca să treacă ștacheta ridicată de critic. Dar, când citești o (orice) demonstrație din textul lui Ion Predescu, avantajul pentru elevi și mai degrabă pentru studenți este că au deja o grilă de lectură făcută, complexă, actualizată. Aceasta însoțește de fiecare dată o intuiție critică profundă, ce depășește simpla impresie de lectură, fiind bazată pe multe alte lecturi, într-o tradiție perpetuă a exegezei.

Stăpânind atât de bine știința poeziei, se părea că, sub aspect diacronic, Cezar Baltag nu putea avea salturi spectaculoase în evoluția lui poetică.

SEMNAL

STELUȚA ISTRĂTESCU - „ÎNTRU DOUĂ CĂLĂTORII”

Ediție îngrijită de Marilena Lică-Mașala, prefață de Marin Ifrim, postfață de Elena Radu, text Coperta IV de Passionaria Stoicescu, București, eLiteratura, 2015.

Distinsa profesoară de limba și literatura engleză se află la cea de-a șaptea carte de proză. Scriitorii Marin Ioniță, Marin Ifrim, Passionaria Stoicescu, Marilena Lică-Mașala, Mona Vâlceanu, Fevronia Novac, Aurelia Corbeanu, Lucian Gruia și Marius Chelaru depun „mărturie” pentru scriitura autoarei, în cronici scurte, dar dense. Domniilor lor li se

alătură și cronicarul de față, care semnalează cu plăcere această apariție, citând din „Cuvântul înainte”, semnat de avizatul cronicar Marin Ifrim: „(...) Avem de-a face cu un concept literar autentic, care nu va expira curând și care întrunește toate normele morale și estetice pentru a fi folosit cu încredere. Steluța Istrățescu este o autoare care nu te face de râs, ca să folosesc o sintagmă tare dragă cunoscutului poet Dan Giosu”. Interesant ni s-a părut și următorul fragment, semnat de „agentul literar” al scriitoarei Steluța Istrățescu, Marilena Lică-Mașala:

„Farmecul desăvârșit al navelor Steluței Istrățescu stă în măiestria cu care știe să împletească tehnicile literare, creând personaje de o delicatețe sufletească și spirituală aparte, personaje armonioase, ce au nevoie de adâncimi, nu de aparente, rămânând

imune, lucide, străine față de răul ce pare că le-a invadat ireversibil curtea, strada, orașul, cetatea. Nuvelistica nu-i este nici moralizatoare, nici demascatoare, nici politică. Este reușita unui condei iscusit de a ne transmite nouă, celor născuți după 1950, perenitatea valorilor profunde ale unei elite decimate între 1948 și 1964, dar lucide, conștiente de potențialul ei misionar”.

De același autor: *Rochia de mireasă*, Iași, Editura Timpul, 2014; *Cartea de vizită...*, Iași, Editura Timpul, 2013; *Matrioșca*, Iași, Editura Timpul, 2012; *Dunărea albastră*, Iași, Editura Timpul, 2011; (signed with penname Steluța Istrățescu), *Floarea reginei*, București, Editura Eminescu, 2003; *Pașii amanților*, Pitești, Zodia Fecioarei, 1996.

AUREL SIBICEANU

lector

Doamne, ascultă-l Tu și ia-l de-aici și du-l în pustie... N-ai nimic, bă, n-ai nimic! Și-ți mai spun eu ce n-ai. N-ai caracter, Costache, și dacă n-ai caracter n-ai cum să pricepi tu diferența dintre o lipsă oarecare, fie ea și de câteva nenorocite de miliarde vechi, și un furt sadea, un furt adevărat, fie și de două pachete de hârtie de scris, dar consemnat frumuseț în actul de control al organismelor Statului, mă!

proza

– Plângi, Costache, plângi, iubitele, plângi!
– Plâng, domnule șef...
– Plângi pe dracu! Așa crezi tu, Costache dragă, că se plânge, în situația ta?
– Dar cum se plânge, domnule șef?
– Cu lacrimi mari, mă, cu lacrimi mari, multe și amare! Fluvii, bă, fluvii... Tu mai mult te smiorcăi și vrei să creezi impresie artistică!
– Nu-mi vin așa de multe, domnule șef! Fac eforturi, fac...
– Faci eforturi, faci eforturi... Mă, băiete, tu ai văzut cum plâng ăștia din marea politică? Bă, tu ai văzut cum a plâns domnul președinte?

– Am văzut, șefu', dar dânsul nici n-a plâns... abia dacă a deschis gura...

– Ai văzut, pe dracu! Auzi la el: „abia dacă a deschis gura”! Bă, Costache, plânsul domnului președinte se predă la ora asta în toate facultățile de psihologie din lume! Artă, bă, artă! Plânsul ăla special, cu gura mai mult închisă decât deschisă, cum spui tu, a fost ceva ce niciodată neam de neamul nostru n-o să mai vadă. Era acolo, dacă studiezi puțin problema, o anumită demnitate a plânsului, o anumită atitudine de înălțare spre o credință încă neexplicată muritorului de rând, mic și prost! Era, în gestul acela, de umană compasiune brodată pe o admirabilă grimasă a plânsului cu scop, cu ștaif și cu multiple alte subînțelesuri, o veritabilă lecție de impresionare prin durere curată și adânc simțită, a unui întreg popor! Bă, dacă vrei să știi, că văd că nu prea te duce mintea, în plânsul acela maiestuos era plânsul spre o adâncă fericire al întregului nostru neam, mă, al întregului nostru neam!

– Șefu', eu nu sunt unul din marea politică. Nu mă apropiati pe mine, neștiutorul și idiotul și nesimțitul, de figura celui mai desăvârșit politician pe care ni l-a dat Dumnezeu de la facerea lumii și până astăzi! Eu sunt așa cum mă știți, și cum ziceți dumneavoastră, mic și prost și...

– Și lasă, nu te mai chinui că nu-ți iese nimic. Aici ai și tu dreptate. Ești și mic și prost. Cum naiba să fii tu unul din marea politică? Ai tu față, măi, Costache, mă, de marea politică? Știi tu, mă, Costache, mă, cu ce se mănâncă marea politică? Tu ești un amărât de funcționar public, mă, cu școala făcută la stat, așa cum făceau toți proștii pe vremuri, cu examene peste examene luate cu muncă și emoții, cu mândria mărunță a omului simplu care crede că doar studiile contează în viață, doar munca asta de zi cu zi în bună-credință, pentru interesele unei mulțimi nedefinite, cu salariu dat de stat, cu copiii în îngrijire personală și cu nevastă-ta pe post de bucătăreasă, funcționară ca și tine și propria doică la copii... Bă, Costache, bă, ăștia din politica mare n-au nevoie de studii și examene pline de emoțiile firești ale unuia prost ca tine, n-au nevoie nici de cine știe ce școală specială, așa cum te-a pus dracu pe tine să te pregătești de parcă ar trebui să deții tu toată știința din lumea asta... bă, ăștia au salarii peste salarii, cu sau fără servicii, au averi peste averi, adunate din moșteniri peste moșteniri, au rude moarte prin toate statele dezvoltate ale lumii, au familia dată în îngrijirea altor state, state civilizate, bă, au copiii plecați la studii în iubitele noastre surori de viță latină... Franța, Italia, Spania, Portugalia, au acțiuni la majoritatea firmelor pe profit și au neamuri, măi, Costache, de la Ierusalim până la Londra, Paris, Berlin și chiar la Moscova în ultimul timp... Mă uit așa la tine, mă, mă uit și mă minunez! Cum ai ajuns, mă, tu să faci de răs speța umană? Mi-e rușine numai la gândul că noi doi suntem colegi, mă! Nu mai spun că uneori mi se face și un pic de scârbă! De graț

SĂ PLÂNGI...

nu mai pomenesc, pentru că o simt aici, în vârful limbii! Dacă ai fi furat, să zicem, așa prin absurd, dar destul de normal în țara asta a noastră, mândră și frumoasă ca un Rai, mă, Combinatul petrochimic... Bă, îți strânceam mâna cu respect! Îți jur pe ce am mai scump, pe nevastă-mea că e cu treizeci de ani mai tânără ca mine și n-aș suporta să te văd nici uitându-te la cizmele ei, darămite la fața ei, că dacă ai fi furat și tu ceva de preț, mă, ceva care să mă facă să spun cu mândrie și totală sinceritate „da, uite un hoț adevărat”, acuma te-aș fi ridicat în slăvile Cerului cu laude, cu declarații la presă, mă, cu emisiuni la televiziuni, mă... M-aș fi mândrit cu prietenia ta de hoț serios și ai cuvântul meu de onoare că ți-aș fi angajat cel mai bun avocat din țară să te apere la cel mai interesant și spectaculos proces, dar, așa? Ce-ai furat, mă, tu?

– Domnule șef...

– Taci că înnebunesc! Ai furat și tu două pachete de hârtie de scris... două pachete de hârtie de scris! Îmi crapă obrazul de rușine, mă, îmi vine să-mi dau demisia, să plec, așa cum spun politicianii ăștia mari, care știu ștaiful furtului adevărat, în Congo... Ce-ai făcut, mă, tu cu două pachete de hârtie de scris? Bă, tu știi că-mi vine să intru în pământ de nervi?

– Domnu' șef...

– Măi, Costache, mă, tu ești conștient în ce belea m-ai băgat? Cum mai ies, mă, eu în lumea asta care mă știe, mă cunoaște și mă respectă, dacă un nenorocit ca tine vine și-mi face de răs echipa cu furtul a două pachete de hârtie de scris! Auzi la el...! Două pachete de hârtie de scris! Bă, tu știi că-mi vine să intru în pământ de nervi?

– Nu le-am furat nici p-alea, domnu' șef! Praful să se aleagă de cine știe ceva...

– Îmi iau câmpii? Tu chiar vrei să cred că poate exista în echipa mea unul atât de nemernic încât să iasă curat la controlul Curții de Conturi, mă? Bă, tu în ce lume trăiești? Chiar vrei să faci speța umană de răs, mă? Asta vrei?

– Să-mi moară neamul, domnule șef, să n-apuc ziua de mâine dacă eu am scos vreo hârtie în plus de la magazie, ori...

– Mă, taci, să nu te iau la palme! Fii și tu om și recunoaște cel puțin atâta lucru... Te-a prins Curtea în procesul-verbal cu lipsuri?

– Este o eroare, domnule șef! Pachetele alea sunt date de mine, la dispoziția scrisă a dumneavoastră, în campania electorală a domnului senator Tembelu!

– Mă, Costache, mă, tu după ce că ești prost n-ai nici caracter, mă. Adică vrei să spui, așa ca nesimțitul, că tu chiar ești un om cinstit, mă? Asta încerci tu să-mi spui? Asta vrei, mă, tu să cred eu despre unul ca tine? Mă, tu chiar vrei să mă nenorocești pe viață? Ți-am greșit ceva, măi, Costache... ți-am făcut eu ție ceva rău, te-am nedreptățit eu cu ceva...

– Nu, domnu' șef, dar n-am furat, asta e, n-am furat! Știi foarte bine că eu vă stimez, vă iubesc, țin la dumneavoastră mai mult ca la mine și la familia mea, dar nu pot să spun că am făcut ceva, dacă n-am făcut! Și să știți că și mie îmi este o rușine de-mi vine să mor...

– Păi, în cazul tău ar fi mai bine să dispari, măi Costache! Ar fi o soluție, așa avea și eu o explicație... dar așa, așa ce explicație pot să dau? Cum să ies eu acuma la presă și să spun că unul ca tine se face vinovat de furtul a două pachete de hârtie de scris... Cum să spun, mă, eu așa ceva într-o perioadă atât de fastă în care se fură cu vaporul, cu avionul, cu milioane de euro sau dolari, cu acte și fără acte, cu prieteni și cu dușmani... Unde este, mă, demnitatea mea de om al acestui timp, om cu răspundere și cu lipsuri normale, mă, cu lipsuri de câteva miliarde de lei vechi, așa din când în când... Unde este mă, mândria mea de om cercetat la

DNA, cercetat la DGA, cercetat de ANI, cercetat la Înalta Curte de Casație și Justiție, cercetat de toți cei care au vrut să mă cerceteze, cercetat și condamnat de zece ori pentru trafic de tot felul și fără o zi de pușcărie la activ? Mă, tu îți dai seama în ce situație delicată mă pui?

– Dar dumneavoastră sunteți șef, domnule șef! La dumneavoastră este altfel, la dumneavoastră și controlul Curții de Conturi se face altfel, iar lipsurile de care vorbiți, știe toată lumea că nu sunt așa, simple lipsuri, că, de fapt, tot ce faceți dumneavoastră reprezintă o contribuție la susținerea noastră politico-democratică... dar la mine, la mine, așa cum spuneți și dumneavoastră, lipsa se numește pur și simplu furt și dacă eu n-am furat cum să fiu făcut hoț...

– Iar începi? Mă, tu iar te așezi pe smiorcăiala asta de amator nenorocit, prost educat pentru aceste timpuri istorice și demne și...

– Am dovada, domnule șef!

– Ai dovada! Doamne, ascultă-l Tu și ia-l de-aici și du-l în pustie... N-ai nimic, bă, n-ai nimic! Și-ți mai spun eu ce n-ai. N-ai caracter, Costache, și dacă n-ai caracter n-ai cum să pricepi tu diferența dintre o lipsă oarecare, fie ea și de câteva nenorocite de miliarde vechi, și un furt sadea, un furt adevărat, fie și de două pachete de hârtie de scris, dar consemnat frumuseț în actul de control al organismelor Statului, mă! Să știi și tu că acolo unde a scris Curtea de Conturi nici Dumnezeu cu toată puterea lui nu mai șterge, mă... Țăsta e act, bă, act oficial, făcut de un organ al statului abilitat să controleze averea statului, bă! Și ca să nu se creadă că eu aș obstrucționa cumva organele Statului în munca lor judicioasă, am să te trimit în judecată, măi Costache, am să te trimit în judecată pentru furt calificat din averea statului! Și ca să nu existe niciun fel de bănuială că aș acoperi cumva hoția de acest fel, că te-aș ajuta, Doamne ferește, în actul tău infracțional, am să-ți desfac și contractul de muncă...

– Domnu' șef...

– Costache, dragule, eu ți-am spus! Cinstea asta a ta exagerată și păguboasă pentru colectivul în care te-am primit și te-am lăsat să muncești n-o să-ți aducă nimic bun! Bă, gata, s-a spart ulciorul! N-ai stofă de hoț cinstit, n-ai credința omului care mai greșește și mai ales nu știi să plângi, mă, nu știi să plângi! Bă, să știi și tu de la unul care simte mai mereu din ce parte bate vântu', că niciodată n-ai dreptul să vorbești de rău un șef, un politician sau un om al Puterii, mă... Viața ne spune cu experiența ei de mii de ani că ăla puternic nu știe și nu vrea să-l ajute pe ăla mic și prost, așa, ca tine!

– D-ai și plâng, domnule șef. Dacă ați și că-mi vine să mor de rușine... pentru două pachete de hârtie de scris să fiu eu făcut hoț în fața colegilor de muncă... Domnul Popescu și-a făcut cinci case, domnul Ionescu și-a făcut trei vile în centrul orașului, domnul Pantaze, cât este el de handicapat, și-a cumpărat pământ, pădure și păstrăvăria de la munte și Curtea de Conturi n-a consemnat nimic, nimic, iar eu...

– Asta e viața, Costache, băiatule, asta e viața. Ai greșit, trebuie să plătești! Eu de hoți ca tine n-am nevoie în colectivul meu de muncă, bă, n-am nevoie! Și mai e ceva, dragă Costache. O să mă asigur că vei fi și condamnat, așa, ca să fie un exemplu bun pentru toată lumea că a început și la noi perioada de luptă împotriva hoției și prostiei, mă, ai înțeles?